

УДК 364.4(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.6.7>

Тетяна СЕМИГІНА

доктор політичних наук, професор, член Національного агентства кваліфікацій, вул. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна, 03035

ORCID: 0000-0001-5677-1785

Ольга СТОЛЯРИК

доктор філософії із соціальної роботи, асистент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Львівська обл., Україна, 79000

ORCID: 0000-0003-1105-2861

Бібліографічний опис статті: Семигіна, Т., Столярик, О. (2022). Асиметрія попиту та пропозиції на ринку праці у сфері соціальної роботи. *Ввічливість. Humanitas*, 6, 50–59, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.6.7>

АСИМЕТРІЯ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Запровадження в Україні воєнного стану зумовило зростання попиту на соціальні послуги. Проте питання працевлаштування соціальних працівників залишається гострим.

Робота має на меті визначити співвідношення між попитом та пропозицією на ринку праці у сфері соціальної роботи. Для пошуку було обрано відкриті бази даних: Державної служби зайнятості; Єдина державна електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО), Реєстр надавачів соціальних послуг; база «Світ професій», сайт вакансій «Work.ua» тощо.

Результати аналізу демонструють, що на ринку праці України спостерігається виражена асиметрія попиту (кількість посад для соціальних працівників та соціальних робітників, оголошення про вакансії) та пропозиції (кількість випускників закладів освіти, кількість безробітних, кількість резюме) на ринку праці у сфері соціальної роботи.

У 2022 році закладами вищої освіти (ЗВО) за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший бакалавр – магістр» випущено 1903 особи, а зараховано – 4055 осіб. Прогноз вказує на те, що впродовж 2023–2027 рр. в Україні буде випущено понад 8500 бакалаврів та магістрів із соціальної роботи. Також у 2022 році 232 особи навчалися у закладах профтехосвіти за освітньої кваліфікаційним рівнем «кваліфікований робітник».

Відкриті бази даних Державної служби зайнятості та сайтів з пошуку роботи мають невелику кількість пропозицій з працевлаштування за посадами «соціальний працівник», «фахівець соціальної роботи», у той час, як кількість розміщених резюме перевищує попит у відсотковому співвідношенні в декілька раз. Середній рівень заробітної плати, заявлений у оголошеннях, не завжди відповідає реальній ситуації. Наявний попит не здатний задовольнити потреби майбутніх випускників спеціальності, хоча й питання соціальної підтримки населення під час війни є актуальним.

Запропоновано кроки щодо зменшення асиметрії на ринку для соціальних працівників, передовсім спрямовані на заклади освіти.

Ключові слова: соціальний працівник, фахівець з соціальної роботи, соціальна робота, попит та пропозиція, ринок праці, ринок соціальних послуг, спеціальність «соціальна робота», вступник, здобувач освіти.

Tetyana SEMIGINA

Dr. in Political Science, Professor, Member of the National Qualifications Agency, Ukraine, 1 Solomyanska Str., Kyiv, Ukraine, 03035

ORCID: 0000-0001-5677-1785

Olha STOLIARYK

PhD in Social Work, Assistant Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Ivan Franko National University of Lviv, 1 University Street, Lviv, Ukraine, 79000

ORCID: 0000-0003-1105-2861

To cite this article: Semigina, T., Stoliaryk, O. (2022). Asymmetry of demand and supply on the labor market in the field of social work [Asymetriya popytu ta propozytsiyi na rynku pratsi u sferi sotsial'noyi roboty]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 6, 50–59, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.6.7>

ASYMMETRY OF DEMAND AND SUPPLY ON THE LABOR MARKET IN THE FIELD OF SOCIAL WORK

The introduction of martial law in Ukraine led to an increase in the demand for social services. However, the issue of social workers' employment remains acute.

The work aims to determine the relationship between demand and supply on the labor market in the field of social work. The following open databases were selected for the search: State Employment Service; Unified State Electronic Database on Education, Register of Social Service Providers; database "World of Professions", job search site "Work.ua", etc.

The results of the analysis demonstrate that there is a clear asymmetry of demand (number of positions for social workers and social assistants, job vacancies) and supply (number of graduates of educational institutions, number of unemployed, number of resumes) in the labor market in the field of social work in Ukraine.

In 2022, institutions of higher education (HEIs) graduated 1,903 people at the educational and qualification levels "Junior Bachelor – Master", and enrolled – 4,055 people. The forecast indicates that during 2023–2027, more than 8,500 bachelors and masters in social work will be graduated in Ukraine. Also, in 2022, 232 people studied at institutions of vocational education and training at the educational qualification level of "skilled worker".

Open databases of the State Employment Service and job search sites have a small number of job offers for the positions of "social worker", "social work specialist", while the number of posted resumes exceeds the demand in percentage ratio several times. The average level of wages declared in advertisements does not always correspond to the real situation. The current demand is not able to satisfy the needs of future graduates of the specialty, although the issue of social support of the population during the war is relevant.

Steps are proposed to reduce asymmetry in the market for social workers, primarily aimed at educational institutions.

Key words: social worker, social work specialist, social work, demand and supply, labor market, social services market, "social work" specialty, entrant, student, higher education.

Актуальність дослідження. Щороку понад тисячу осіб закінчують навчання на освітніх програмах із спеціальності 231 «Соціальна робота». Чи здатний український ринок праці надати можливості працевлаштування такій кількості фахівців соціальної сфери та соціальних працівників? Наразі питання балансу попиту та пропозиції на ринку праці у сфері соціальної роботи видається доволі гострим і актуальним як для України, так й інших країн. Це підтверджують вітчизняні (Слозанська, 2018) та закордонні дослідження (Csók, 2020; Kessel et al., 2019; Salsberg et al., 2019).

Для України специфічною особливістю можна вважати запізнілий, повільний і непослідовний професійний розвиток соціальної роботи (Семигіна, 2007). Тривалий час не було виразних вимог до посад соціальних працівників, не існувало критеріїв відбору претендентів при працевлаштуванні та професійних стандартів. Соціальну роботу відносили до професій неprestижних і неконкурентоспроможних (Semigina & Voyko, 2014).

Запровадження воєнного стану зумовило зростання попиту на соціальні послуги (Міністерство соціальної політики України,

2022). Наразі слід з'ясувати вплив цих змін на вітчизняний ринок праці у сфері соціальної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми кадрового забезпечення установ соціального захисту, соціального забезпечення, соціальної допомоги та підтримки вивчались українськими науковцями доволі активно. Проте питання попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці у сфері соціальної роботи стали предметом численних досліджень.

З одного боку, науковці (Слозанська, 2018; Столярик, Семигіна & Зубчик, 2020; Semigina & Karkach, 2021) звертали увагу на брак підготовлених фахівців для надання якісних послуг різним групам клієнтів у територіальних громадах в умовах децентралізації та на поширення парaproфесіоналізму у цій сфері.

З іншого боку, дослідження (Гордєєва, 2017; Скалецька, 2020) засвідчують труднощі в працевлаштуванні випускників за спеціальністю «Соціальна робота», та в адаптації до умов професійної діяльності. В. Корнят (2022) відзначає важливу роль роботодавців соціальної сфери в підготовці та подальшому працевлаштуванні студентів спеціальності «Соціальна робота».

І якщо кадрове забезпечення соціальних закладів та досвід працевлаштування випускників із спеціальності «Соціальна робота» неактивно, але вивчається, то аналіз структури зайнятості, відкритих вакансій для соціальних працівників і даних щодо обсягу підготовки соціальних працівників рідко стає предметом вивчення дослідників соціальної роботи.

Мета та методи дослідження. Робота має на меті визначити співвідношення між попитом та пропозицією на ринку праці у сфері соціальної роботи. Це було зроблено шляхом аналізу доступних даних щодо кількості: (1) випускників за спеціальністю «Соціальна робота» в Україні та оцінки їх працевлаштованості; (2) чисельності фахівців соціальної сфери; (3) зареєстрованих безробітних фахівців соціальної сфери; (4) кількості вакансій «соціальний працівник», «фахівець соціальної роботи», «соціальний менеджер» у державному та недержавному секторі та резюме на сайтах/базах пошуку роботи. Для пошуку було обрано відкриті бази даних: Державної служби зайнятості; Єдина державна електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО); Реєстр надавачів соціальних послуг; база «Світ професій»; сайт вакансій «Work.ua» тощо). Обробка даних здійснювалась в програмі Excel.

Робота спирається на мезоінтегральний підхід, за якого певні характеристики ринку праці розглядаються на рівні галузі економіки (Семикіна, 2009). У нашому випадку ми цілісно визначали баланс попиту та пропозиції робочої сили у соціальній сфері України.

Виклад основного матеріалу дослідження

1. Підготовка соціальних працівників у закладах освіти

За даними ЄДЕБО, в Україні підготовка здобувачів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» здійснюється в 119 суб'єктах освітньої діяльності, за наступними освітньо-кваліфікаційними рівнями:

- молодший бакалавр – 1 освітня програма;
- фаховий молодший бакалавр – 39 освітніх програм;
- молодший спеціаліст – 15 освітніх програм;
- бакалавр – 81 освітніх програм;
- магістр – 58 освітніх програм.

Для порівняння: у 2016 році було 65 закладів освіти, які готували соціальних працівників (Слозанська, 2016). Наразі спостерігається

подвоєння кількості суб'єктів освітньої діяльності, залучених у сферу соціальної роботи.

Варто відзначити, що станом на січень 2023 року у ЄДЕБО відсутні дані щодо підготовки докторів філософії. Проте відомо, що акредитовано 8 освітньо-наукових програм – у 7 закладах вищої освіти України та в одному науково-дослідному інституті.

Крім того, відбувається ще підготовка кваліфікованих робітників за спеціальністю 5133 «Соціальний робітник». Станом на кінець 2022 року 43 заклади професійно-технічної освіти в Україні готують таких робітників.

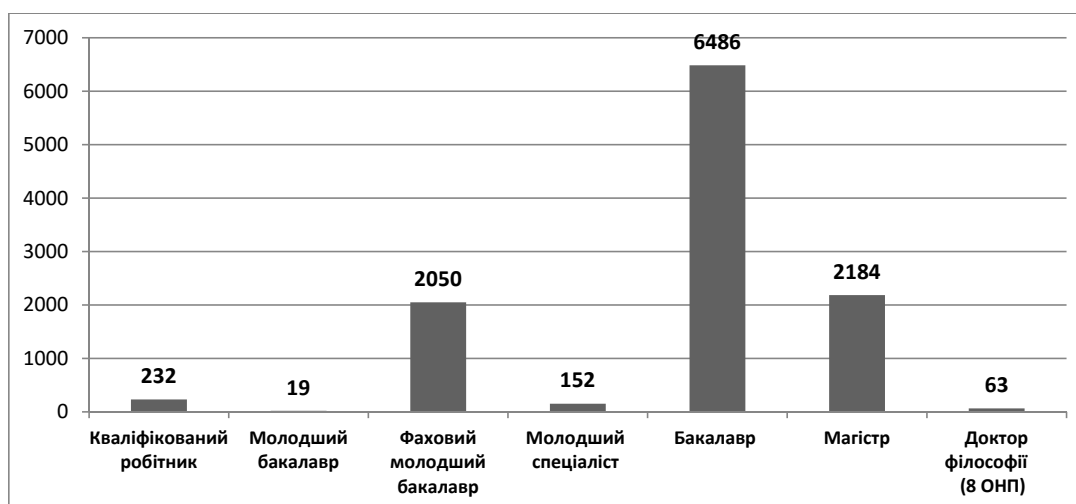
Розглянемо структуру контингенту здобувачів освіти із соціальної роботи.

За даними ЄДЕБО, станом на жовтень 2022 року за спеціальністю 231 «Соціальна робота» здобували освіту за різними освітньо-кваліфікаційними рівнями та формами навчання 10 954 особи, а за спеціальністю 5133 «Соціальний робітник» – 232 особи (див. рис. 1 та табл. 1).

Співвідношення здобувачів вищої освіти, які навчаються на бюджетній та на контрактній (платній) основі, демонструє переважання контрактників у контингенті здобувачів: серед 10 954 здобувачів освіти, на бюджетній основі навчається 4678 осіб (43%), а 6213 осіб (57%) – на контрактній (платній) основі. Вартість навчання, за даними ЗВО, коливається в межах 18 000 – 35 000 гривень на рік і є фактично нижчою, аніж на більш популярних спеціальностях. З-поміж 232 здобувачів професійно-технічної освіти лише шестеро обрали контрактну форму навчання.

За даними ЄДЕБО, більше двох третин здобувачів обрали денну форму навчання: 7723 особи (71%). Ще 3168 осіб (29%) здобуває освіту на заочній формі навчання.

Система ЄДЕБО дозволяє відстежити динаміку руху здобувачів освіти у 2022 році (див. рис. 2). Наразі кількість зарахованих 2022 року на навчання значно перевищує кількість випускників: для бакалаврів – майже вдвічі, для магістрів – у вісім разів (у середньому по вищій освіті – у 2.6 рази). Загалом, за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший бакалавр – магістр» випущено 1903 особи, а зараховано – 4055 (для порівняння – за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення» зараховано 955 осіб).

Рис. 1. Кількість здобувачів освіти із соціальної роботи за освітньо-кваліфікаційними рівнями станом на жовтень 2022 року

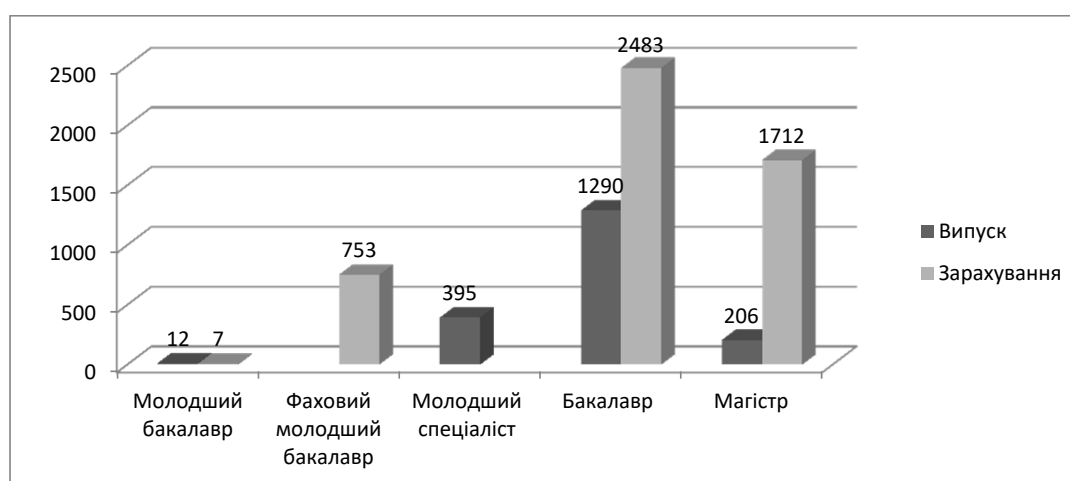
Джерело: <https://info.edbo.gov.ua/>

Таблиця 1

Кількість здобувачів освіти із соціальної роботи за різними освітньо-кваліфікаційними рівнями та формами освіти (станом на жовтень 2022 року)

Рівень освіти	Денна (бюджет)	Денна (контракт)	Заочна (бюджет)	Заочна (контракт)	Всього
Кваліфікований робітник	226	6	0	0	232
Молодший бакалавр	13	2	0	4	19
Фаховий молодший бакалавр	1127	711	32	180	2050
Молодший спеціаліст	120	28	0	4	152
Бакалавр	2099	2289	508	1590	6486
Магістр	683	651	96	754	2184
Доктор філософії (акредитовані ОНП)					63
ВСЬОГО	4268	3687	636	2532	11186

Джерело: <https://info.edbo.gov.ua/>

Рис. 2. Динаміка контингенту здобувачів вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» у 2022 році

Джерело: <https://info.edbo.gov.ua/>

Показники ЄДЕБО також дають змогу спрогнозувати орієнтовну кількість випускників освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «магістр» спеціальності «Соціальна робота»: у 2023/2024 році диплом магістра з соціальної роботи отримають близько 2184 осіб, а у 2023 – 2027 рр. – із закладів вищої освіти буде випущено майже 6,5 тисяч бакалаврів з соціальної роботи.

Закон України «Про вищу освіту» визначає основні завдання закладу вищої освіти, до яких віднесено й «вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці та сприяння працевлаштуванню випускників», але водночас 64 стаття Закону зазначає, що «заклади вищої освіти не зобов'язані здійснювати працевлаштування випускників». У червні 2019 року цю норму було доповнено, положенням про те, що Міністерство освіти та науки здійснює моніторинг зайнятості випускників закладів вищої освіти, результати якого розміщуються в Інтернеті для вільного доступу. За даними, оприлюдненими в 2022 році, питома вага зайнятих та умовно зайнятих випускників за усіма рівнями вищої освіти становить 58,96%. Для спеціальностей «Соціальна робота» та «Соціальне забезпечення» – 61,15% (Міністерство освіти і науки України, 2022). Відповіді на те, чи це працевлаштування відповідає профілю спеціальності, моніторинговий звіт не дає.

2. Структура ринку праці у сфері соціальної роботи

Яким ж є можливості працевлаштуватись за спеціальністю для випускників закладів освіти?

Звернення до офіційної інформації щодо моніторингу забезпечення надання соціальних послуг у територіальних громадах та до Реєстру надавачів соціальних послуг, що розміщені на офіційному порталі Національної соціальної сервісної служби, демонструє, що станом на 15 жовтня 2022 року в Україні налічувалося:

3,6 тисячі фахівців із соціальної роботи, у тому числі 3,4 тисячі осіб з них – працюють у закладах та установах, засновниками яких є територіальні громади (див. *табл. 2*). Тобто співвідношення кількості випускників ЗВО 2022 року до кількості посад фахівців соціальної роботи на офіційному ринку праці становить орієнтовно 0,5.

Дані, представлені в табл. 2, не можна вважати повними і такими, що описують реальний ринок праці у сфері соціальної роботи.

По-перше, наведені дані дозволяють оцінити тільки орієнтовну кількість соціальних працівників у громадах, державних та комунальних структурах, що перебувають в підпорядкуванні громад. Кількість посад фахівців з соціальної роботи та соціальних працівників у громадському секторі (громадські організації, міжнародні організації, благодійні фонди тощо) не видається можливим відстежити через їхню, в більшості випадків, закриту для громадськості кадрову структуру.

По-друге, в умовах воєнного стану складно схарактеризувати динаміку ринку праці і роботи прогнозування потенційного попиту на випускників закладів освіти. Наразі станом на січень 2023 року відсутня інформація щодо кількості соціальних працівників у 202 територіальних громадах, розташованих у зоні активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях.

Важливим показником ринку праці вважається рівень офіційно зареєстрованого безробіття.

Дані Державної служби зайнятості щодо кількості зареєстрованих безробітних осіб впродовж січня – жовтня 2022 року за посадами, що відносять до фахівців соціальної сфери, можуть свідчити про труднощі у працевлаштуванні за фахом (табл. 3). Водночас достатньо відчутною є кількість безробітних, віднесених до категорії «Соціальний робітник».

Таблиця 2

Чисельність фахівців соціальної сфери станом на 2022 рік

Місце працевлаштування	Кількість	%
Центри соціальних служб та центри надання соціальних послуг	2814	78%
Територіальні центри соціального обслуговування	401	11%
Комунальні та державні заклади, що надають соціальні послуги	194	5%
Посади ФСР у штатному розписі територіальних громад	235	5%

Джерело: <https://jobportal.dcz.gov.ua/>

Таблиця 3

Кількість офіційно зареєстрованих безробітних фахівців соціальної сфери впродовж січня – жовтня 2022 року

Назва професії (посади)	Кількість осіб, які мали статус безробітного, осіб (всього)	З них, молоді віком до 35 р.		
		20–24 років	25–29 років	30–34 років
		Усього	Усього	Усього
Керівник (директор) установи (закладу) соціального захисту населення	50	0	1	0
Директор центру соціальних служб для молоді	3	0	0	0
Головний державний соціальний інспектор	18	0	0	3
Соціальний менеджер	11	0	2	2
педагог соціальний	246	37	46	66
Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)	13	3	0	4
Державний соціальний інспектор	34	0	1	5
фахівець із соціальної роботи	657	39	85	139
Фахівець із соціальної допомоги вдома	38	0	1	2
Соціальний працівник	1 064	75	66	113
фахівець-організатор соціально-побутового обслуговування	27	2	4	3
Асистент вихователя соціального по роботі з дітьми з інвалідністю	12	1	2	6
Інспектор з соціальної допомоги	43	2	7	1
Соціальний працівник (допоміжний персонал)	59	2	3	2
Соціальний робітник	2 791	37	104	240

Джерело: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/69>

3. Вакансії та резюме

Доцільним видається аналіз інформації щодо ситуації на ринку праці, зокрема балансу наявної кількості вакансій соціального працівника, фахівця з соціальної роботи, соціального менеджера та відкритих пропозицій (резюме з пошуку роботи) станом на січень 2023 року.

Як свідчать дані Державної служби зайнятості, оприлюднені на Єдиному порталі вакансій, станом на січень 2023 року доступні 154 вакансії, які безпосередньої стосуються соціальної роботи (див. табл. 4).

Рівень середньомісячної заробітної плати пропонуваніх 53 вакансій соціального працівника коливається в межах 6 700–65 800 гривень.

Слід зазначити, що пропозиції із заробітною платою понад 13 000 гривень належать міжнародним та громадським організаціям (наприклад, організація «Лікарі без кордонів», організація «Handicap international», організація «FNI 360»). Натомість державні та комунальні структури визначають заробітну плату соціального працівника в межах однієї-двох мінімальних заробітних плат (6 700 – 12 500 гривень).

Наявні 73 вакансії соціального робітника з дещо схожою тенденцією: заробітну плату понад 11 000 гривень пропонують міжнародні організації; територіальні центри соціального обслуговування та комунальні установи – від 3 350 (за неповний робочий день) до 11 000.

Таблиця 4

Вакансії працівників соціальної сфери, які пропонуються Державною службою зайнятості (станом на січень 2023 року)

Вакансії	Кількість	Зарплата (min)	Зарплата (max)
Соціальний працівник	53	6 700 грн	65 800 грн
Соціальний робітник	73	3 350 грн	31 900 грн
Фахівець із соціальної роботи	21	6 700 грн	14 000 грн
Соціальний педагог	7	7 000 грн	10 000 грн

Джерело: <https://jobportal.dcz.gov.ua/>

Є також 21 вакансія фахівця із соціальної роботи. Для цієї групи вакансій заробітна плата стартує від мінімальної (6 700 гривень) та сягає максимум 14 000. Основні роботодавці – державні та комунальні центри соціальних служб, комунальні установи, реабілітаційні центри. Також служба зайнятості має 7 вакансій соціального педагога (заробітна плата становить 7 000–10 000 гривень), які пропонуються переважно закладами освіти.

Аналіз даних сайтів “Work.ua” та “Світ професій” демонструє переважання кількості резюме (пропозиції робочої сили) над кількістю вакансій (попиту на робочу силу) і відносно невисокі цінові пропозиції на ринку праці в соціальній роботі (табл. 5).

Як свідчать дані «Work.ua», спостерігаються розбіжності у реальних показниках середньомісячного доходу та в очікуваннях потенційних шукачів роботи. Так, середньомісячна пропонується заробітна плата коливається в межах 22 000 гривень для посади соціального працівника. Однак, ця цифра відірвана від реальної ситуації на місцях, оскільки вона враховує ті вакансії, оголошення про які подані міжнародними організаціями (із зарплатами 45 000–65 000 гривень) і які називають «соціальним робітником» менеджера з досвідом роботи та знанням англійської мови.

У деяких оголошеннях можна побачити, що роботодавці розміщують вакансію соціального працівника із набором суміжних професій (психолог, психотерапевт), що ставить під сумнів професійні обов’язки, які будуть висуватися до потенційного шукача при працевлаштуванні й що насправді йдеться про працевлаштування за фахом «Соціальна робота».

4. Обговорення отриманих результатів

Як очевидно із даних з відкритих джерел інформації, на ринку праці України спостерігається виразна асиметрія попиту (кількість посад для соціальних працівників та соціальних робітників, оголошення про вакансії) та пропозиції (кількість випускників закладів освіти, кількість безробітних, кількість резюме) на ринку праці у сфері соціальної роботи.

У 2022 році дисбаланс ринку праці посилюється, адже наявна тенденція до зростання пропозиції на ринку праці (набір здобувачів є вищим у кілька разів, ніж випуск із закладів освіти, поширення навчання за контрактною формою оплати за нього). Можна припустити, що такий попит на навчання за спеціальністю «Соціальна робота», зумовлений дією кількох чинників:

– зростання обізнаності українців щодо значення соціальних послуг в умовах надзвичайних ситуацій; реальна потреба у таких фахів-

Таблиця 5

Огляд попиту та пропозиції на ринку праці для працівників соціальної сфери (станом на січень 2023 року)

Work.ua (https://www.work.ua/)			
Вакансії	Назва вакансії	Кількість вакансій	Середня з/п
	Соціальний працівник	21	22 000 грн
	Соціальний педагог	7	10 000 грн
		Кількість за 3 міс / рік	Очікувана з/п
Резюме	Соціальний працівник	422 / 960	5 000–30 000 грн
	Соціальний педагог	2511 / 5736	
Світ професій (http://svitprof.org.ua/)			
Вакансії	Назва вакансії	Кількість вакансій	Середня з/п
	Соціальний працівник	7	7 085 грн
	Соціальний робітник	24	7 125 грн
	Педагог соціальний	46	8 038 грн
	Керівник закладу соціального захисту	1	8 000 грн
	Інструктор з трудової адаптації	2	6 700 грн
	Фахівець із соціальної роботи	12	8 708 грн
	Фахівець із соціальної допомоги вдома	3	6 700 грн
	Молодіжний працівник	1	7 890 грн

Джерело: <https://www.work.ua/>, <http://svitprof.org.ua/>

цях-практиках на місцях, які пережили травми, спричинені війною, евакуацією, окупацією;

– бажання молоді долучитися до суспільно-корисної праці; прагнення бути в єдності зі своїм народом, бажання національної ідентифікації; наявність досвіду волонтерства у соціальних програмах на місцях і бажання продовжити його завдяки навчанню на спеціальності, орієнтованій на професійну допомогу іншим людям;

– прагнення чоловіків призовного віку уникнути мобілізації, нижчою вартістю навчання за контрактом, порівняно з іншими спеціальностями, відсутність магістерського тесту навчальної компетентності чи інших обов'язкових комплексних випробувань тощо;

– недостатнє розуміння суті та змісту професії, ототожнення її із суміжними професіями психолога, соціолога тощо (що підтверджується описом вакансій на сайтах пошуку роботи).

Слід також взяти до уваги, що ринок праці у сфері соціальної роботи також розбалансовується завдяки поширенню сертифікатних програм, короткострокового навчання, курсів підвищення кваліфікації, які дають змогу фахівцям споріднених професій отримувати документи, що підтверджують ту чи іншу кваліфікацію із соціальної роботи. На часі – відкриття кваліфікаційних центрів, у яких матимуть можливість підтвердити результати неформальної освіти ті, хто не проходив формального навчання в закладах освіти. І це робить шанси випускників спеціальності 231 «Соціальна робота», і навіть кваліфікованих робітників за спеціальністю 5133 «Соціальний робітник» на ринку праці ще нижчими, а формальну освіту – менш конкурентною.

Наразі наш аналіз суголосний думці М. Кривої (2019) про професійну асиметрію українського ринку праці і те, що «офіційний ринок праці функціонує дещо осторонь від реального» (непрозорість ринку праці в недержавних надавачах соціальних послуг цілком це підтверджує).

Наявний дисбаланс на ринку праці може спричинити ситуацію, за якої майбутні випускники за спеціальністю «Соціальна робота» матимуть обмежені можливості працевлаштування через брак робочих місць, що в свою чергу знизить затребуваність професії, підвищить рівень безробіття серед фахівців соціальної сфери, підвищить напругу серед теперішніх

здобувачів освіти, підвищить конкуренцію на ринку праці

Яким чином реагувати на очевидну асиметрію? Використати інструмент політики із промовистою назвою «doing nothing», тобто нічого не робити і сподіватись, що ринок сам вирішить цю проблему. Але ринок соціальних послуг ніколи і ніде не відзначається повноцінними ринковими відносинами. Це квазі-ринки, на якому виразним важелем впливу виступає державне регулювання. Проте вплив держави на скорочення пропозиції на ринку праці (обсягу навчання за соціальними спеціальностями) видається маловірогідним і політично недоцільним. Отже, чи має держава розгортати різнопланові соціальні програми на місцях, сприяти подальшій професіоналізації соціальної роботи та вимагати, аби в соціальних закладах працювали лише ті, хто має фахову освіту?

Чи мають заклади освіти (хоча й не зобов'язані за освітнім законодавством) турбуватися про працевлаштування своїх випускників за фахом і яким саме чином? Наприклад, формувати попит на фахівців із соціальної роботи. Відтак працювати з територіальними громадами над оцінкою соціальних потреб громади, становища соціально вразливих груп, яка б унаочнювала суспільний запит на створення чи розгортання соціальних закладів у громадах, посилення їхньої професіоналізації. Або ж готувати та мотивувати випускників до створення власних громадських організацій, які б надавали соціальні послуги, або займалися соціальним підприємництвом?

Дослідження (Гордеева, 2017; Скалецька, 2020; Csók²⁰²⁰; Kessel et al., 2019; Salsberg et al., 2019) засвідчують, що як однією з проблем працевлаштування випускників за фахом соціальна робота виступає острах безпосередньої роботи з клієнтами, побоювання того, що надані послуги будуть дієвими. На нашу думку, для адаптації випускників до умов професійної діяльності доцільно було б збільшити обсяги виробничої практики у структурі освітніх програм підготовки бакалаврів та магістрів, взяти до уваги вимоги до компетентностей працівників, описані у чинних професійних стандартах, які стосуються соціальної роботи, а також запити від територіальних громад.

Висновки. Проведений аналіз попиту та пропозицій на ринку праці у сфері соціальної

роботи в Україні, виявив відсутність балансу між попитом та пропозицією, брак робочих місць, розбіжності між реальною ринковою заробітною платою та очікуваннями майбутніх працівників. Збільшення в 2022 році кількості вступників, а фахом «Соціальна робота» може в найближчій перспективі зумовити масове безробіття серед випускників, високу конкуренцію та зниження і так низької цінової вартості робочої сили в цій сфері, а відтак викликати тривож-

ність у здобувачів освіти та зневіру в доцільності набувати компетентностей соціального працівника.

Для визначення шляхів вирівнювання асиметрії на ринку праці соціальної сфери доцільно дослідити попит на кваліфікації соціальних працівників на рівні громад – як у державному, так і недержавному секторах, і здійснити співставлення зі змістом фахової підготовки в закладах освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гордеева Т. Є. Сучасний стан і тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері соціального забезпечення в Україні. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. № 8. С. 19–25.
2. Корняк В. Практична складова в процесі професійної підготовки фахівців соціальної сфери. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 2. С. 29–35.
3. Кримова М.О. Професійна асиметрія українського ринку праці. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2019. № 15. С. 196–207.
4. *Звіт з моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти* / Міністерство освіти і науки України, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/02/03/01/Zvit.z.monitorynhu.pratsevlashtuvannya-2022-02-03.pdf>
5. *У 2-4 рази зріс попит на соціальні послуги з надання гуманітарної і натуральної допомоги, соціальної допомоги вдома після впровадження воєнного стану* / Міністерство соціальної політики України, 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/22023.html>
6. Семигіна Т. Професіоналізація соціальної роботи: перерваний політ? *Соціальний захист*. 2007. Вип. 5. С. 41–44.
7. Семікіна М. В. Конкурентоспроможність у сфері праці: сутність та методологія визначення. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2009. № 15. С. 11–20.
8. Скалецька О. *Працевлаштування випускників бакалаврських програм Школи соціальної роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія: Магістерська робота*. Київ, 2020. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/21580/Skaletska_Mahisterska_robota.pdf
9. Слезанська Г. Взаємозв'язок професійної підготовки студентів спеціальності «соціальна робота» у ВНЗ з можливістю їхнього працевлаштування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. № 39. С. 236–240
10. Слезанська Г. І. *Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018.
11. Столярик О., Семигіна Т., Зубчик О. Сімейна соціальна робота: реалії України. *Науковий вісник Південно-українського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. № 4. С. 28–46.
12. Csók C. Labour Market Characteristics of Helping Professionals. *Central European Journal of Educational Research*. 2020. Vol. 2(1). P. 66–75.
13. *European Social Work – A Compendium* / Ed. by Kessel, F. et al. Opladen: Verlag Barbara Budrich, 2019/
14. Salsberg E. et al. *From social work education to social work practice. Results of the survey of 2018 social work graduates* / CSWE, 2019. URL: <https://www.cswe.org/CSWE/media/Workforce-Study/2018-Social-Work-Workforce-Report-Final.pdf>
15. Semigina T., Boyko O. Social work education in post-socialist and post-modern era: case of Ukraine. *Global social work education – crossing borders blurring boundaries* / Ed. by Noble, C., Strauss, H. & Littlechild, B. Sydney: Sydney University Press, 2014. P. 257–269.
16. Semigina, T., Karkach, A. The elderly care, active ageing and geragogy: could they co-exist in Ukraine and how? *Репрезентація освітніх досягнень, мас-медіа та роль філології у сучасній системі наук*. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/rodmfssn.ed-2.04>

REFERENCES:

1. Hordeyeva, T. E. (2017). Suchasnyy stan i tendentsiyi profesynoyi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv u sferi sotsial'noho zabezpechennya v Ukrayini [Current state and trends of professional training of future specialists in the field

of social welfare in Ukraine]. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Seriya «Pedahohichni nauky»*, 8, 19–25 (in Ukrainian).

2. Korniat, V. (2022). Praktychna skladova v protsesi profesiynoyi pidhotovky fakhivtsiv sotsial'noyi sfery [Applied component in the process of professional training of specialists in the social sphere]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, (2), 29–35 (in Ukrainian).

3. Krymova, M.O. (2019). Profesiyna asyetryia ukrayins'koho rynku pratsi [Professional asymmetry of the Ukrainian labor market.]. *Upravlinnya ekonomikoyu: teoriya ta praktyka. Chumachenkivs'ki chytannya*, 15, 196–207 (in Ukrainian).

4. Ministry of Education and Science of Ukraine (2022). *Zvit z monitorynhu pratsevlashtuvannya vypusknykiv zakladiv vyshchoyi ta fakhovoyi peredvyshchoyi osvity* [Report on monitoring employment of graduates of institutions of higher and vocational pre-higher education]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/02/03/01/Zvit.z.monitorynhu.pratsevlashtuvannya-2022-02-03.pdf> (in Ukrainian).

5. Ministry of Social Policy of Ukraine (2022). *U 2-4 razy zris popyt na sotsial'ni posluhy z nadannya humanitarnoyi i natural'noyi dopomohy, sotsial'noyi dopomohy vdoma pislya vprovadzhennya voyennoho stanu* [The demand for social services for the provision of humanitarian and in-kind assistance, social assistance at home increased by 2–4 times after the introduction of martial law]. <https://www.msp.gov.ua/news/22023.html> (in Ukrainian).

6. Semigina, T. (2007). Profesionalizatsiya sotsial'noyi roboty: perervanyy polit? [Professionalization of social work: interrupted flight?] *Sotsial'nyy zakhyst*, 5, 41–44.

7. Semykina, M. V. (2019). Konkurentospromozhnist' u sferi pratsi: sutnist' ta metodolohiya vyznachennya [Competitiveness in the sphere of labor: the essence and methodology of definition.]. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 15, 11–20 (in Ukrainian).

8. Skaletska, O. (2020). *Pratsevlashtuvannya vypusknykiv bakalavr's'kykh prohram Shkoly sotsial'noyi roboty Natsional'noho universytetu «Kyyevo-Mohylyans'ka akademiya: Mahisters'ka robota* [Employment of graduates of bachelor's programs of the School of Social Work of the National University of Kyiv-Mohyla Academy: Master's thesis]. Kyiv. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/21580/Skaletska_Mahisterska_robota.pdf (in Ukrainian).

9. Slozanska, H. (2016). *Vzayemozv'yazok profesiynoyi pidhotovky studentiv spetsial'nosti «sotsial'na robota» u VNZ z mozhlyvisty yikhnoho pratsevlashtuvannya* [Mutual vocational training of students in the specialty "social work" at the highest initial levels with the possibility of their practical training]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya "Pedahohika. Sotsial'na robota"*, 39, 236–240 (in Ukrainian).

10. Slozanska, H. (2018). *Sotsial'na robota v terytorial'niy hromadi: teoriyi, modeli ta metody* [Social work in the territorial community: theories, models and methods]. Ternopil': TNPU im. V. Hnatyuka (in Ukrainian).

11. Stolyaryk, O., Semigina, T., Zubchuk, O. (2020). *Simeyna sotsial'na robota: realiyi Ukrayiny* [Family social work: realities of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho*, 4, 28–46 (in Ukrainian).

12. Csók, C. (2020). Labour Market Characteristics of Helping Professionals. *Central European Journal of Educational Research*, 2(1), 66–75.

13. Kessel, F. et al., eds. (2019). *European Social Work – A Compendium*. Opladen: Verlag Barbara Budrich.

14. Salsberg, E. et al. (2019). *From social work education to social work practice. Results of the survey of 2018 social work graduates / CSWE*. <https://www.cswe.org/CSWE/media/Workforce-Study/2018-Social-Work-Workforce-Report-Final.pdf>

15. Semigina, T. & Boyko, O. (2014). Social work education in post-socialist and post-modern era: case of Ukraine. In: Noble, C., Strauss, H. & Littlechild, B. eds. *Global social work education – crossing borders blurring boundaries* (pp. 257–269). Sydney: Sydney University Press.

16. Semigina, T. & Karkach, A. (2021). The elderly care, active ageing and geragogy: could they co-exist in Ukraine and how? *Representation of educational achievements, mass media and the role of philology in the modern system of sciences*. Vinnitsia: European Scientific Platform. <https://doi.org/10.36074/rodmrfsn.ed-2.04>